

דף שבועי

בס"ד

פרשת האזינו, תשפ"ד, מספר 1538

הַנְּאֻמָּוּן עַל מְלֶאכֶת / הָאֵל, וְהוּא לֹא אִישׁ דְּבָרִים אפרים חזן

דרכי עיצוב פואטיים מרתקים בשירתנו, ומתוכם נעמוד על כמה מן הדימויים:¹

הפסוק השני מציג ציוריות עשירה ביותר: ה'לקח' וה'אמרה' הם דברי השירה, והם מדומים לטל ומטר, ואף הפועל המלווה אותם מתקשר לעולם זה.

אין צריך לומר מה הייתה פעולתם של דימויים אלה על 'דור המדבר', ואחר כך על שבטי ישראל היושבים על אדמתם ומצפים לחסדי שמים ולטיפה של גשמים. ואכן, רש"י עומד היטב על משמעות הדימויים. הדבר המעניין הוא בקשר שבין דימויים אלה 'טל' ו'מטר' להאנשה בפסוק הקודם 'שמים' ו'ארץ' כמקור הטל והמטר, וממילא גם כרמז לשכר ועונש.

שירת 'האזינו' כוללת בתוכה את אחד הדימויים הנפלאים ביותר במקרא: "כַּנְשָׁר יַעִיר קִנּוּ עַל גּוֹזְלָיו יִרְחֹף" (דב' לב:יא). רש"י עומד על כוחו ועל משמעותו של ציור זה. נוסף כי בעצם הדימוי הזה ישנה 'רמיזה' בולטת אל 'מעמד הר סיני' ו'מתן תורה', שם נאמר: "וְאָשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים" (שמ' יט:ד). הקשר במקום זה דווקא מציין את השיא הרוחני שאליו הגיעו ישראל. התעלות רוחנית זו הביאה בעקבותיה גם שפע חומרי רב המתואר בפסוקים יג, יד בעזרת הפירוט. פירוט השפע ממחיש את השפע עצמו. כנגד הטובות שמיטיב ה' עם עמו באה התגובה, והיא על דרך הניגוד המובלט בעזרת ריבוי הפעלים בפסוק: "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֹט שְׂמֹנֶת עֲבִית כְּשֵׁית וַיִּטֵּשׂ אֶל-הַ עֵשָׂהוּ וַיִּנְבֵּל צוּר שְׁעָתוֹ" (דב' לב:טו).

סגולות השיר בפרשתנו מקנות לה את טעמה המיוחדת ואת היופי השירי, הבא לסייע למטרה הגדולה של 'שימה בפייהם'. ואכן, אנו יודעים כי הלוויים בבית המקדש קראו בכל יום קטע מפרשת האזינו, וכי מנהג קדמונים היה לקרוא בכל יום מהפרשה, החובקת, כאמור, את כל ההיסטוריה ודברי ימי עם עולם, וכמו שנתקיימו חלקיה הקשים, כך עתידים להתקיים ענייני הגאולה שבה, כפי שאמר הרמב"ן.

פרשתנו היא הפרשה שלפני האחרונה בתורה. ברוב השנים, כמו גם בשנה זו, היא נקראת ב'שבת שובה' בתוך ימי התשובה. האזינו – זו השירה המגוללת את דברי ימי ישראל בחזון של נבואה ואזהרה. משה מלמד את דברי השירה לעם, וזהו למעשה תפקידו האחרון לקראת ברכתיו לישראל ולקראת הסתלקותו.

על ייעודה ועל תפקידה של פרשה זו כתב הרמב"ן בסוף פירושו לפרשה:

והנה השירה הזאת אשר היא בנו לעד אמת ונאמן תגיד בביאור כל המוצאות אותנו. הזכירה תחילה החסד שעשה עמנו הקב"ה מאז שלקחנו לחלקו והזכירה הטובות שעשה לנו במדבר ואשר הנחילנו הגויים הגדולים והעצומים ורוב הטובה והעושר והכבוד אשר הנחילנו בה...

וכך ממשיך הרמב"ן ומתאר גם את החלק האחר שבפרשה, שעניינו החורבן והגלות, ואחר כך הגאולה השלמה העתידה לבוא. הוא מסמך דבריו למאמר חכמים בספרי: "שירה זו יש בה עכשיו ויש בה לשעבר ויש בה לעתיד לבוא". כלומר, כל ההיסטוריה כולה מקופלת בדברי השירה שבפרשתנו, והרמב"ן מדגיש בדבריו את העובדה, כי כל הנאמר בדברי השירה נתקיים, ומכאן הביטחון שגם דברי הנחמה יתקיימו. ואכן, דברים אלה הם פשוטו של כתוב. התורה עצמה מציינת כבר בפרשה הקודמת: "וְעִנְתָּה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעַד..." (דב' לא:כא). הפתיחה החגיגית של פרשתנו: "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם... וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ..." (דב' לב:א) מתפרשת בידי רש"י על עניין העדות. עדות נצחית כימי השמים והארץ.

האופי השירי מודגש ע"י הרמב"ן: "שהיא כוללת כל העתידות, ואם (ואפילו אם) היא קטנה בדיבור, שכן כוחה של שירה הוא בתמציתיות שבה ובאמירה בדרכי העקיפין ובדרכי העיצוב השירי. על כך שלפנינו שיר מעידה דרך כתיבתה של הפרשה בספר התורה: שתי עמודות כתובות וביניהן רווח; צורה מיוחדת המציינת שירה.

1 על סגולות השירה המקראית ראו: ד' ילין, לתורת המליצה התנכית, ירושלים תשמ"ג.

* פרופ' אמריטוס אפרים חזן, המחלקה לספרות עם ישראל, אוניברסיטת בר-אילן.

מעבר לפנייה ולשאלת השלום בשירנו, הר העברים נזכר ב'ציון הלא תשאל', השיר המזוהה ביותר עם ריה"ל. הוא עולה פעמיים ברצף מיוחד בסוף הבית הארבעה עשר "אעבר... ואשתוממה אל הר עבריק", ומיד בראש הבית הבא "הר העברים והר ההר, אשר שם שני אורים גדולים מאיריך ומוריך". שני האורים הגדולים, משה ואהרון, המאירים והמורים מציינים את שני ההרים אשר בעבר הירדן המזרחי, ושני הרים אלה הם חלק מן הרשימה המכובדת של המקומות המקודשים בארץ ישראל ובתולדות ישראל, הכוללת את חברון מקום 'קברות האבות' 'מבחר הקברים', המובאת ב'ציון הלא תשאל'.

הפנייה הספרותית להר העברים מאפשרת למשורר להציג לפנינו את 'מבחר האנוש' הקבור ב'מבחר קברים'. הצירוף 'מבחר קברים' ששימש את המשורר לציין גם את קברי האבות ואת מערת המכפלה ב'ציון הלא תשאל' חוזר בשירנו, ומחבר קבר לקברים והר למערה.

בהמשך הדובר שולח את הר העברים לחקור אודות 'מבחר האנוש' הקבור בו, ולשאל את המקומות שבהם נתגלתה גדולתו של משה: "ים סוף אשר נגזר גזרים", והוא על פי הפסוק: "לְגִזֹּר יָם סוּף לְגִזְרִים כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ" (תה' קלו:יג). וכן, הסנה שהיה עד להקדשת משה, אך גם לסירובו לקבלת השליחות, ובעיקר 'הר סיני' מעמד מתן התורה וגדולתו של בן אנוש שזכה להוריד תורה מן השמיים ולהיות המקשר בין בורא עולם לברואיו.

לשאלותיו של הר העברים תבוא התשובה בבית החמישי: "הנאמן על מלאכות הא-ל, והוא לא איש דברים". ההגדרה 'הנאמן' מעלה לשירנו את ההקשר שבו היא מופיעה בבמדבר: "לֹא כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה כָּל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְחִידָת וְתִמְנַת ה' יִבִּיט, וּמְדוּעַ לֹא יֵרָאֶתְם לְדַבֵּר בְּעֲבָדֵי כְּמֹשֶׁה" (במ' יב:ח).

"בכל ביתי נאמן הוא" מתפרש בשיר: "הנאמן על מלאכות הא-ל", כלומר השליח הנאמן; זה העושה כל משימה המוטלת עליו בדיוק על פי רצון המצווה. ביצוע המשימה בדייקנות ומתוך מנהיגות אמת עומד, כביכול, בסתירה להכרזתו של משה 'לא איש דברים אנכי' (טור 5). אך השיר מנצל הכרזה זו כדי להבליט את מקומו של השולח, וכי הכול מאיתו ובתוך כך את נאמנות השליח.

הבית המסיים הוא נדר לביקור (זיארה) בהר העברים הר נבו, מקום קברו הבלתי נודע של משה.

הוראת השירה, כמצוין בפתח הדברים, הייתה משימתו האחרונה של משה לפני 'וזאת הברכה'. אכן, שירה זו היא סיכום ממצה לכל דברי משה, תוכחותיו ונחמותיו לעם ישראל בספר דברים. עוד יש בשירה תיאור מרוכז של תולדות ישראל בהנהגתו של משה. אומנם משה לא נזכר במפורש, אך האם אין הוא עצמו משול ל'כנפי הנשרים' שעליהם נשא הקב"ה את עמו? ובכל זאת אין שמו נזכר בשירת התמצית של תולדות ישראל וקורותיו. יתר על כן, בסיום הפרשה, מייד לאחר הנחלת השירה לעם ישראל יחד עם יהושע בן נון המנהיג לעתיד, מגיע הציווי הבלתי נמנע: "עֲלֶה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה. הַר נָבו אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב... (דב' לב:מט) כִּי מִנְּגִד תִּרְאֶה אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא" (שם:נב).

תחושת ההחמצה של משה העומד מנגד, ואי ההיענות לתפילתו להיכנס לארץ למרות זכויותיו הרבות, הביאו פייטנים רבים לחבר פיוטים וקיונות על מות משה, וחלק מפיוטים אלה אף נאמרו בשמחת תורה. על פיוטים אלה כתבה שולמית אליצור בספרה "שירה של פרשה" בעיוניה לשתי הפרשות האחרונות בתורה.

בפיוטים אלה מתואר משה, מוריד התורה לישראל, על גדולתו וייחודו: "מי שעלה שמים לתוך הענן וראה תמונת א-לוהינו". יחד עם הפייטנים אנו חווים את אנושיותו של משה ואת זעקתו ותפילתו כנגד הגזרה. כאמור, תפילתו זו של משה לא נענתה, אך תפילותיו למען ישראל 'קרעו רקיע' ולעולם לא שבו ריקם. ובכל זאת ראה "נחלת שבטים עומדים לפני", בהר נבו מול בית פעור, שהיה אחד ממבחני המנהיגות הקשים ביותר שלו.

הר נבו הפך בשירה העברית החדשה לסמל משאת הנפש שאינה מתממשת. מכל השירים הרבים על משה בשירה החדשה חקוקים בלב הקוראים דבריה המרגשים של רחל המשוררת בשירה 'מנגד':

פָּרַשׁ כְּפִימָּה רָאָה מִנְּגִד.
שָׁמָּה - אֵינִי בָּא.
אֵיִשׁ וּנְבוֹ לוֹ
עַל אֶרֶץ רִבָּה.

אחרת ראה ריה"ל, אהוב השירה העברית בכל העיתים, את הר העברים, ובחזון עלייתו ארצה הוא ראה גם אותו ואמר לו שלום, כדרך שאמר לציון:

שְׁלוֹם לְךָ, הַר הָעֲבָרִים, / שְׁלוֹם לְךָ מִכָּל עֲבָרִים!
בְּךָ נֶאֱסַף מִבְּחַר אָנוּשׁ / וַיְהִי בְּךָ מִבְּחַר קְבָרִים.
אִם לֹא יִדְעָתְהוּ, שְׂאֵל / יָם-סוּף אֲשֶׁר נִגְזַר גִּזְרִים,
וּשְׂאֵל סִנְיָה וּשְׂאֵל לְהַר / סִינֵי - יִשְׁבּוּד אֲמָרִים:
"הַנְּאֻמָּן עַל מְלָאכּוֹת / הָאֵ-ל, וְהוּא לֹא אִישׁ דְּבָרִים",
אִם הָאֵ-לֵהִים עוֹזְרֵי - / עָלַי לְשַׁחֲרֵךְ נְדָרִים.²

2 ירדן, שירת הקודש לרבי יהודה הלוי, א, ירושלים תשל"ח, עמ' 20.

מהם רביבים? רענן אייכלר

סתם,⁸ טיפות גשם,⁹ טיפות,¹⁰ "טל כבד כגשם",¹¹ "ממטר פתאומי"¹² ו"עננים לבנים הנראים ככבשות".¹³ הגזירה האינטואיטיבית ביותר של המילה היא מהשורש רב"ב I הרווח בעברית מקראית, שמשמעו הבסיסי הוא "גדול, מרובה". גזירה זו נחשבה כראיה לפירושי המילה כגשם כבד¹⁴ ו"טל כבד כגשם"¹⁵ (כי הם גדולים ומרובים), כגשם קל¹⁶ וגשם באביב¹⁷ (כי גשמים אלה לכאורה מגדלים ומרבים את הצמחים), כרוח מזרח (מאותה סיבה)¹⁸ וכגשם סתם (בגלל ריבוי הטיפות שלו).¹⁹ לחלופין, יש שגזרו את המילה

8 תרגום השבעים על דב' לב:ב ותיאודוטיון (מעבד קדום של תרגום השבעים) על מ' ה:ו: υιφετός (מילה נדירה "לגשם"); הוולגטה על יר' יד:כב: imbres (גשמים); הוולגטה על תה' סה 11: pluviis (כנ"ל).
9 הוולגטה על יר' ג:ג: stillae pluviarum (טיפות גשם); רש"י על דב' לב:ב: "טיפי מטר"; ר' יוסף קרא על יר' ג:ג: "טיפת מטר".

10 תרגום השבעים על תה' סה:יא, עב:ו: σταγόνες (טיפות); הוולגטה על דב' לב:ב, מ' ה:ו ותה' עב:ו: stillae (כנ"ל); הפשיטתא בכל היקרויות המילה: "רסיסא"; ר' יונה אבן ג'נאח, ספר השרשים: "הרסיסים".
11 Ludwig Koehler and Walter Baumgartner (eds.), *Lexicon in Veteris Testamenti libros* (2d ed; Leiden, 1958), 870

12 Hans-Jurgen Zobel, "māṭār", in G. Johannes Botterweck and Helmer Ringgren (eds.), *Theological Dictionary of the Old Testament* (trans. John T. Willis et al.; 16 vols.; Grand Rapids: Eerdmans, 2006–1974), 8 pp. 250–265 at 253

13 מילון בן-יהודה, ערך "רביב"; נפתלי ה' טור-סיני, פשוט של מקרא, כרך א (ירושלים: קרית ספר, 1962), עמ' 220. פירוש זה מקשר את "רביבים" למילים "רביב" בעברית משנאית (ספרי דברים על דב' לב:ב) ו"רביבה" בערבית ובסורית, שפירושו "כבשה".

14 ראב"ע על דב' לב:ב; רד"ק, ספר השרשים; רבנו בחיי בן אשר על דב' לב:ב (הגוזר את המילה המקבילה שם, "שעירם", מהשורש צע"ר ורואה את שתי המילים כהפכים).

15 Koehler – Baumgartner, שם (הערה 11).
16 רלב"ג על דב' לב:ב.

17 R. B. Y. Scott, "Meteorological Phenomena and Terminology in the Old Testament", *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* 64/1 (1952) pp. 11–25 at 23

18 ר' יוסף בכור שור וחזקוני על דב' לב:ב.

19 Wilhelm Gesenius, *Thesaurus philologicus criticus linguae hebraeae et chaldaeae Veteris Testamenti* (3 vols.; Leipzig, 1842–1829), 3 p. 1255

בתחילת פרשתנו מופיעה המילה "רְבִיבִים":

יַעֲרֹף כַּמָּטֵר לְקַחֵי
תִּזְלַח כַּטֵּל אֶמְרָתִי
כְּשִׁעִירִים עָלֵי דָשָׁא

וְכַרְבִּיבִים עָלֵי עֵשֶׂב (דב' לב:ב).

מילה זו מופיעה רק עוד חמש פעמים בתנ"ך, תמיד בתקבולות, שבהן יש צורך מיוחד במילים נרדפות (מי' ה:ו; יר' ג:ג, יד:כב; תה' סה:יא, עב:ו).¹

ההקשרים שבהם המילה מופיעה מעידים בבירור שהיא שייכת לתחום הגשם והטל ושהיא מציינת משהו נחשק, אך מעבר לכך אין הסכמה על משמעותה. במהלך הדורות פירשו אותה הן כגשם כבד² והן כגשם קל,³ הן כגשם בסתיו⁴ והן כגשם באביב,⁵ הן כרוח דרום⁶ והן כרוח מזרח.⁷ פירושים אחרים הם גשם

* פרופ' רענן אייכלר, המחלקה לתנ"ך, אוניברסיטת בר-אילן.

** דבר תורה זה הוא עיבוד של מאמרי: Raanan Eichler, "Dripping with Kindness: The Meaning of rebibîm", *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* 132/3 (2020) p. 449–457

1 ייתכן שצורות יחיד של המילה הופיעו בהתחלה גם במקומות אחרים. בעמ' ז:ד, יש שהציעו לתקן את "לְרֵב בְּאֵשׁ" שבנוסח המסורה ל"לרב[ן] אש". ובאיוב לו:כח, יש שקוראים את "רֵב" שבנוסח המסורה כ"רֵב", ומניחים שזוהי צורה משנית של "רְבִיבִים" שאינה מתועדת במקום אחר. ראו David J. A. Clines, *The Dictionary of Classical Hebrew* (8 vols.; Sheffield: Sheffield Academic Press, 2016–1993), 612, 614 pp. 389, 403–402, 7 (ערכים "רֵב" [V], "רְבִיבִים, רְבִיבִים") והפניות שם.

2 ראב"ע על דב' לב:ב; רד"ק, ספר השרשים: "המטר החזק"; ר' בחיי בן אשר על דב' לב:ב: "המטר הגדול"; ר' יוסף אבן כספי על דב' לב:ב: "המטר הגס".

3 עקילס (מעבד קדום של תרגום השבעים) על דב' לב:ב; יר' ג:ג, יד:כב ומי' ה:ו וסומכוס (מעבד קדום אחר של תרגום השבעים) על יר' ג:ג: ψεκάδες (טפטוף קל); ר' שלמה אבן פרחון, מחברת הערוך: "גשם דק"; רלב"ג על דב' לב:ב: "המטר הדק". והשוו לרבנו גרשום של בבלי בבא בתרא כה ע"א: "כרביבים הללו היוודים בנחת".
4 רד"ק על יר' ג:ג: "הוא המטר והוא היווד במרחשו".

5 תרגום אונקלוס, תרגום נאופיטי, תרגום הקטעים פ', תרגום הקטעים ו' והתרגום המיוחס ליונתן על דב' לב:ב; תרגום יונתן על מ' ה:ו ותרגום תהלים על תה' עב:ו: "רסיסי מלקושא" או כיוצא בזה.

6 ר' סימאי בספרי דברים על דב' לב:ב, ר' יהודה בבבלי בבא בתרא כה ע"א ולקח טוב על דב' לב:ב: "רוח דרומית".

7 ר' יוסף בכור שור וחזקוני על דב' לב:ב: "רוח מזרחית".

חשובה במיוחד לענייננו העובדה שהמילה האחרונה, "רַבָּ A", מתייחסת בשני מקרים מתועדים לסוג של גשם. ברשימת סימנים מפורסמת להגדת עתידות הנקראת "שֵׁם אֶל", הביטוי "זֶן אֶזְנֶן", כלומר "גשם יֵרֵד", מופיע בגרסה אחרת בניסוח "רַבָּ אֶזְנֶן", שאותו מתרגמים ("גשם) קל יֵרֵד".²⁵ ובחיבור קדום מופיע הביטוי "שֵׁמוֹם רַבָּ[ת] אֶזְנֶן", שאותו מתרגמים "תהיה ירדת גשמים רכה".²⁶

יש כמובן מגבלות מהותיות ביכולת שלנו לשחזר את משמעותן של מילים מקראיות ממילים בשפות אחרות. אבל זהו מקרה שבו נמצאה מילה דומה בשפה אחרת שהיא זהה במשמעותה לפירוש מסוים למילת היעד, פירוש שכבר הוצע ושמטאים בדיוק להקשרים שלה. נראה אם כן, שהראיות מהשפה האכדית מספיקות כדי לקבוע ש"גשם קל, טפטוף" הוא הפירוש המסתבר ביותר ל"רַבִּיבִים" בעברית מקראית וגם ל"רבב" באוגריתית. אם כך, שורש המילה "רַבִּיבִים" אינו רב"ב I ("גדול, מרובה") וגם לא רב"ב II ("ירה"), אלא שורש שלא היה מוכר עד עכשיו בעברית המקראית ושיש לכנותו רב"ב III ("עדין, רך").

מכאן נוצר גם טיעון לטובת פירוש המילה "שְׁעִירִם", בפסוק שפתחנו בו, במשמע "גשם שוטף" וגזירתה מהשורש שע"ר II שמשמעו הבסיסי הוא "סערה".²⁷ בפירוש זה, ארבעת המונחים המקבילים למשקעי מים בפסוק זה: מטר / טל // גשם שוטף / גשם קל – יוצרים תבנית הגיונית של חזק / חלש // חזק / חלש.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
 כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
 ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
 יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון עורכת לשון: רחל הכהן שיף

²⁵ CAD, R, 15; CAD, Z, 42
²⁶ CAD, Z, 41
 Ludwig Koehler, Walter Baumgartner, ראו למשל: and J. J. Stamm, *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* (trans. and ed. M. E. J. Richardson; 4 vols.; Leiden, 1994–1999), 3:1341–1342 (ערך "שְׁעִיר" IV).

מהשורש רב"ב II, שמשמעו הבסיסי הוא "ירה", וראו בגזירה זו ראיה לפירוש המילה במשמע "טיפות גשם" (כי הן כביכול נורות ארצה).²⁰

כשאינו לנו מספיק מידע מהתנ"ך עצמו לקבוע את משמעותה של מילה מקראית, אנו בודקים אם יש מילים דומות בשפות הקרובות לעברית. בשפה האוגריתית, שפה הדומה לכנענית שכתביה מתקופת 1200–1400 נמצאו בחוף סוריה בשנת 1929, יש שם עצם "רבב". דוגמה אחת נמצאת בקטע מחיבור אוגריתי בשם "אגדת אקהת": "בל טל בל רבב בל שרע תהמתם בל טבן קל בעל". תרגום הקטע: "בלי טל, בלי רביבים, בלי בעבוע תהומות, בלי מתיקות קול בעל". קטע זה חשוב בחקר התנ"ך מסיבה אחרת: כי על פיו הוצע לתקן את הביטוי הקשה "וּשְׁדֵי תְרוּמַת" בקינת דוד (שמ"ב א:כא) ל"ושרע תהומת". כלומר, "ובעבוע תהומות".²¹ למילה "רבב" באוגריתית יש גם צורה משנית, "רב", המופיעה רק בשמה המלא של האלה הזוטרט טלי, "טלי בת רב". אך לצערנו, המסקנה המתבקשת היא, שגם במקרה של המילה "רבב" באוגריתית, אין דרך לקבוע את המשמעות המדויקת שלה מעבר לכך שהיא שייכת לתחום הגשם והטל ושהיא מציינת משהו נחשק.

שפה אחרת הקרובה לעברית היא השפה האכדית, השפה של אשור ובבל, שאלפים רבים מכתביה נתגלו במאתיים השנים האחרונות. למיטב ידיעתי, הנתונים משפה זו הרלוונטיים לשאלה שלנו מעולם לא נשקלו כראוי. בשפה זו, משמע בסיסי של השורש רב"ב הוא "עֲדִין, מְתוֹן, יָדָּ". כך, ההגדרה של הפועל האכדי "רַבֶּב" היא "להירגע, להתרכך".²² ההגדרה של תואר הפועל "רַבֶּשׁ" (המרכיב "ש" הוא סיומת) היא "בעדינות, בְּרִכּוּת".²³ תואר הפועל "רַבֶּמ" (המרכיב "מ" הוא סיומת) היא "בעדינות". ושם התואר "רַבָּ A" היא "עדין, רך".²⁴

²⁰ Chicago Assyrian Dictionary (CAD), R, 7–6
²¹ Concise Dictionary of Akkadian (CDA), 293
²² Akkadisches Handwörterbuch (AHw), 2 p. 933
²³ H. L. Ginsberg, "A Ugaritic Parallel to 2 Sam 21 1:21", *JBL* 57/2 (1938) pp. 209–213; E. A. Speiser, "An Analogue to 2 Sam 1:21, 'AQHT 1 45–44", *JBL* 69/4 (1950): 378–377
²⁴ AHw 2:934; CDA 293; CAD, R, 15 22
 23 AHw, 2:934; CDA, 293
 מעורפלת יותר. CAD ב-ההגדרה
 24 AHw, 2:934; CDA, 293; CAD, R, 15